

Tämä artikkeli on julkaistu Erkki Lehtirannan kirjassa ”Tien päällä ja taivaan alla – kirjoituksia etsijän polulta” (Smiling Stars 2011). Se perustuu Erkki Lehtirannan Sven Krohn -haastatteluille, Yliopisto-lehti 12/1993, Uusi Safiri 1-2/1995, Minä Olen 2/1997.

© Erkki Lehtiranta – julkaistaan kirjoittajan luvalla.

Filosofi Sven Krohn ja ihmisyyden pitkä tie

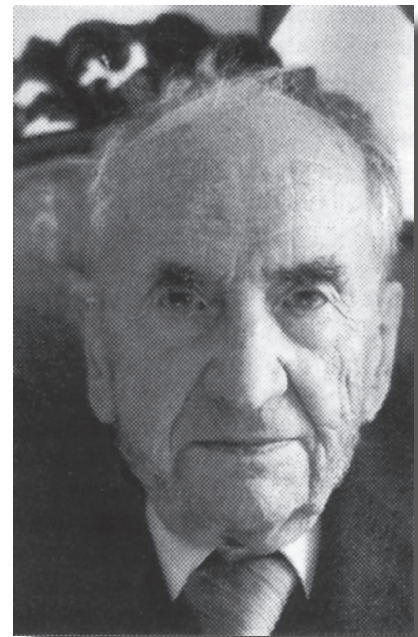
Emeritusprofessori Sven Krohn, 93, on sekä ikänsä että varhain heränneen filosofinkutsumuksensa myötä kyennyt tarkastelemaan vuosisatamme henkistä liikuntaa laajasta perspektiivistä. Hänen oma filosofiansa liikkuu aikamme materialististen virtojen ulkopuolella, henkisen ihmis-käsityksen alueella johon monet etsijät tuntevat vetoa. Hän on tuonut filosofiseen keskusteluun näköaloja ihmisen ikuisuusluonteeseen ja ”mind before matter” -teesiin.

Sven Krohnille filosofia on ollut keskeinen teema jo 80 vuoden ajan. Hän tuli tietoiseksi kutsumuksestaan 16-vuotiaana, aikana jolloin Suomi otti ensiaskeleitaan itsenäisenä kansakuntana. Tuo kutsumus kehotti Krohnia tutkimaan ihmistä filosofiselta kannalta. Uusi Safiri -lehden saamassa haastattelussa hän kertoo tutkimuksensa hedelmistä ja ajattelunsa pääteemoista, erityisesti ihmisyyden ylemmästä oktaavista, tulevaisuuden täysihmisestä.

Ikäpresidentti jaksaa

Krohn ei korkeasta iästään huolimatta ole jäänyt lepäämään laakereillaan, vaan on viime aikoihin saakka luenoninut filosofiansa ydinkysymyksistä. Vuonna 1903 syntynen emeritusprofessorin 12. kirja *Etsin ihmistä* (WSOY) ilmestyi syksyllä, ja sitä voidaan pitää hänen elämäntutkimuksellisenä testamenttinaan.

Joulun alla tuli markkinoille vielä uusi runokokoelma *Vaellus maassa ja tähdissä* (Aristo), johon on koottu lähes 100 runoa. Niistä varhaisimmat ovat peräisin 20-luvulta, uusimmat viime vuodelta. Mukana kirjassa on myös pienoisnovelli *Salomo ja Saaban kuningatar* vuodelta 1989. Tällä hetkellä Krohnin suunnitelmassa on koota kristinuskoa käsitteleviä tekstejä kirjaksi. Tämän aihepiirin puitteissa Krohn tutkii mm. kristinuskon ja jälleensyntymisopin kohtaamista, Platonian ja Jeesusta sekä myös Etiopiasta löytynyttä Eenokin (Heenok) kirjaa ja sen suhdetta Jeesukseen.

Kuva: Marita Airakorpi

Laaja näkökulma filosofiaan

Filosofinlaadultaan Krohn on metafysikko, joka lähestyy filosofiaa ensin tieto-opin, sitten etiikan ja arvofilosofian sekä kolmanneksi filosofisen antropologian näkökulmasta. Hän on monissa kirjoituksissaan käsitellyt myös uskonnonfilosofiaa ja uskontotiedettä. Filosofin otetta täydentää Krohnin kirjallisen toiminnan toinen ulottuvuus, runoilija Sven Krohn, jota ovat keskeisesti innoittaneet Eino Leino, Uno Kailas (jonka Krohn tunsikin henkilökohtaisesti) ja Aaro Hellaakoski – osittain myös Runeberg – sekä ruotsalaisista runoilijoista Fröding ja Rydberg. Krohn on varmaankin maamme iäkkäin esikoisrunoilija, jonka ensimmäinen runokirja *Astronautti* ilmestyi 1987 tekijän ollessa 84-vuotias!

Krohnin laaja filosofinen ote pohjautuu yhtäältä Platoniin ja Immanuel Kantiin, toisaalta fenomenologiaan ja myös eksistentialismiin. Fenomenologi Edmund Husserlin ajatukset kulkeutuivat maahamme paljolti juuri Krohnin myötä, joten häntä voidaan hyvin pitää fenomenologian tienraivaajana maassamme.

– Husserl on ollut minulle hyvin tärkeä ajattelija. Fenomenologinen lähtökohta on mielestäni välttämätön filosofiassa, ja se on aina ollut, vaikka sitä ei ole aina tällä nimellä tuotu esiin. Minä otin sen heti käsittelyyn, kun aloin opetustoimintani Turussa. Keskeinen kaikista näistä fenomenologista teeseistä on mielestäni se, että kaikki väitteet ja käsitykset on tuotava tietoisuuden tuomioistuimen eteen ja siellä tarkkailtava, miten ne ovat perusteltuja. Ei siis saa olla sellaisia käsityksiä, joista minä en tiedä, mistä ne ovat peräisin. Minun fenomenologiassani ovat keskeisiä fundamentaalit: se että on jotakin, joka on aina mukana meidän tietoisuudessamme, kuten aktiivisuus ja passiivisuus, sekä näkemys että tietoisuudessa ei ole kyse ainoastaan siitä mikä on, vaan *mikä pitää olla*. Tämä on mielestäni fundamentaali teesi, jota monet ovat sittemmin toistaneet. Fundamentaaleja ei saa eliminoida.

Läntisiä ajatushorisontteja rikastavat Krohnin tuotannossa hänen filosofiset tutkimuskansansa idän, erityisesti Intian, ajatteluun. Suomalaisista hänen ajatteluunsa ovat ehkä merkittävimmin vaikuttaneet teosofinen kirjailija Pekka Ervast – Krohnin nuoruudenystävä, muuten – ja Krohnin opettaja, Jyväskylän yliopiston filosofian professori Erik Ahlman, jonka henkisen testamentin *Ihmisen probleemi* (1953) Sven Krohn toimitti painokuntoon yhdessä veljensä Einnon kanssa. Ahlman puhuu kirjassaan varsinaisesta minästä, joka monessa suhteessa muistuttaa Krohnin ydinihmistä. Filosoifeina Ahlman ja Krohn ovat selvästi sukulaissieluja, vaikka erojakin toki on.

– Minä ensinnäkin pidän logiikkaa ja matematiikkaa hyvin perustavasti henkisyteemme kuuluvana, ja Erik taas epäili ristiriidan välttämisen periaatetta ja ajatteli, että ristiriitaisuus voi olla lopullinen tässä maailmassa. Mielestäni rajoituksen ja ilmennyksen mukaan logiikkaa ei saa sivuuttaa. Hän puhui joskus pyrkimyksestä johonkin, mutta ei kuitenkaan painottanut sitä, että tämä päämäärä jollakin tavoin ideana on jo läsnä silloin, kun me pyrimme siihen. Lisäksi käsityksemme tahdonvapaudesta oli erilainen. Erik oli sitä mieltä, että ihminen toimii determinoituna, minulle taas on olemassa aito valinnanvapaus, jota perustelen uudessa kirjassani. Tällaisia huomioita minä olen tehnyt eroistamme.

– Mutta meidän välillämme on hyvin tärkeitä yhtäläisyyksiä. Mehän keskustelimme paljon asioista, ja Erik alkoi hänkin hyväksyä minun loogiset näkemykseni. Hän oli ehkä minua varovaisempi; hän sanoi että tämä hänen näkemyksensä ihmisen ikuisuusluonteesta on yksi mahdollisuus. Minä katsoisin kuitenkin, että se voidaan perustella. Ihmisen probleemi on tärkeä kirja suomalaisessa filosofiassa. Niin, kyllä nyt Erikiäkin aletaan muistaa. Monesti kuulee sanottavan, että hän on ollut tärkeä ajattelija.

Tieto ja toiminta

Krohnin kirjan *Etsin ihmistä* keskeinen kysymys on ihmisen eettisyys, tuo ikuinen kysymys hänen heikkoudestaan – ja voimastaan.

– Ihmisessä on menneisyys vegetatiivis-animaalisena kerrostumana, joka on meille yhteistä eläinten kanssa ja joka kuuluu meidän persoonamme kuolevaan osaan niin kuin Platon puhuu. Mutta sitten on myös juuri tämä eettisyysominaisuus, tämä universaali näkemys siitä, että on paitsi se mitä on, myöskin se minkä PITÄÄ OLLA. Eettisyyden universaali idea on meissä olemassa, ja minun ihmiskäsityksessäni sen alkuperä on ihmisen kuolemattomassa ydinolemuksessa.

Krohnin mukaan ihmisessä oleva eettisyys pyrkii ohjaamaan häntä maailmassa, missä hirviöt hänen sisällään ja ulkopuolellaan näyttäytyvät häntä ahdistavina ja missä monet tekijät uhkaavat häviöllä ja tuholla. Tämä ohjaaja saattaa näyttäytyä meille vähäisenä determinanttina niiden determinanttien joukossa, jota vaikuttavat tapahtumien kulkuun.

– Kuitenkin ihmisen eettisyys on hän itse ja se, joka on ollut aiemmin olemassa ennen ajallisen persoonan muodostumista yliajallisena ydinolemuksenamme, varsinaisena minänä. Se juuri jää jäljelle. Se on myös erheistä ja poikkeamisista huolimatta yhä uudelleen suunnan löytävä suunnistaja. Sen tähden eettisyys on ainoa ihmisessä itsessään piilevä tae ja toivo nykyistä valoisammasta tulevaisuudesta. Juuri eettisyytensä valossa ihminen osoittautuu ei ajopuuksi, vaan ruorissaan pysytteleväksi laivuriksi ohjatessaan vähäistä lavaansa myrskyävällä merellä kohti kaukaista rantaa.

– Kysymällä ja tutkimalla me saatamme lähestyä sitä tietoisuutta, että jokin näkemys on lähes universaalisti hyväksyttävä käsitys siitä, mitä meidän eettisyytemme vaatii. Ja juuri näitä minun mielestäni universaalisti hyväksyttäviä eettisiä näkemyksiä olen tuonut esille uudessa kirjassani. Tässä on sitten muistettava, että ihmisen kykyyn olla eettinen liittyy kaksi eri asiaa: tietää mikä on oikein ja toimia tämän tiedon mukaisesti. Saattaa olla, että eräät karmalliset ominaisuudet tekevät meidät heikoiksi, jolloin kuitenkin voimme tietää, mikä on oikein. Laupiaan samarialaisen kertomuksessa pappi ja leviitta menivät autettavan ohitse välittämättä auttaa, vaikka kyllä tajusivat, että se olisi heidän tehtävänsä. Mutta siitä olisi ollut heille vaivaa, ja heillä on niin paljon muuta tehtävää. Heille jäi kyllä tieto siitä, että tämä oli väärin.

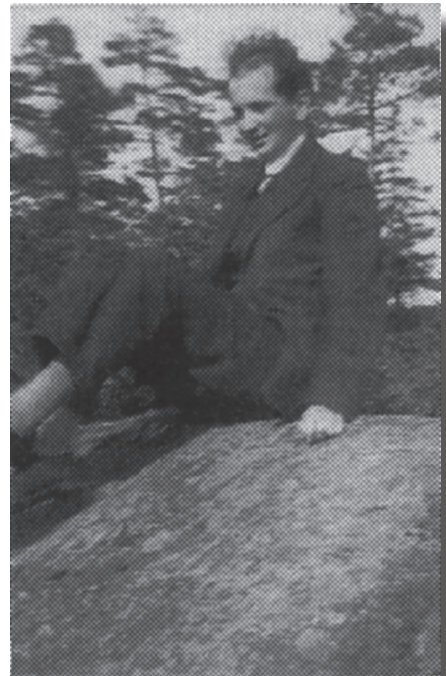
Karma, dharma ja jälleensyntyminen

– Taannoisessa esitelmässäni Helsingissä puhuin ihmisen tehtävästä hänen tullessaan tähän aineelliseen todellisuuteen ja herätessään huomaamaan, että elää. Tässä yhteydessä käytin kahta intialaista termiä, dharma ja karma. Jos ajattelemme ihmistä vastuunalaisena olentona, joka on kutsuttu tekemään jotakin ja joka on VELVOITETTU jossain tapauksessa tekemään jotakin, niin voimme sanoa, että nämä velvoitteet ovat osaksi dharmallisia, osaksi karmallisia. Dharmalliset velvollisuudet toisaalta merkitsevät yliajallisen itsemme puitteissa ihmisihanteemme toteuttamista, toisaalta ne ovat juuri ne erikoiset tehtävät, jotka yksilö saa suorittaakseen tässä maailmassa ja jotka hän kokee kutsumukseksi. Ne voivat sitten olla pienempiä tai kauaskantoisempia riippuen yksilöstä ja hänen persoonastaan tällä hetkellä.

– Karmalliset velvollisuudet ovat toisaalta niitä, jotka ikään kuin vaikeuttavat dharman suorittamista. Niihin kuuluvat niin ulkoinen ympäristömme kuin myös sisäiset luonteenominaisuudet, jotka karma on tuonut ihmiselle mukanaan. Jos ne ovat dharmallisten tehtävien suorittamisen esteenä, silloin ne on ensi kädessä ratkaistava. Nämä velvollisuudet tulisi oikealla tavalla suorittaa. Tässä tulee esiin eräänlainen koe: osaatko sinä nyt tehdä sen, mikä on tehtävä.

Krohn tutkii yhtäläisellä mielenkiinnolla gnostilaisuutta, alkukristillisyyttä ja itämaiden uskontoja sekä niitä elähdyttävää jälleensyntymisoppia. Tällä opilla on ollut kannattajansa myös läntisessä kulttuuripiirissä. Krohnin mukaan mm. Giordano Bruno ja Goethe tiedostivat oman sielullisen menneisyytensä, jälleensyntymänsä.

”Länsimaisena perinteenä jälleensyntymisoppi on saanut pysyvän sijan ennen kaikkea Platonin dialogien ansiosta”; Sven Krohn kirjoittaa Ydinihmisessä. ”Platonin ihanneihminen, se joka päättää jälleensyntymisten sarjan, näyttää olevan järjessään ja arvostuksissaan mietiskelyn avulla rauhan ja josusoinnun saavuttanut viisas. Sokrates tulee tätä ihannetta lähimmäksi.”

Iloisena retkellä.
Sven Krohn nuorena.

– Jälleensyntymisen taustalla oleva karman laki ei ole mikään rangaistuksen laki vaan oppimisen laki. Ihminen oppii kokemaan, mitkä yleiset lainalaisuudet ovat sellaisia, joita on noudatettava. Meidän on opittava näkemään, mitä seurauksia meille ja toisille ihmisille on niistä toista, jotka voimme tehdä. Karman laki on eräänlainen teleologinen laki, ja sellaisena mielekäs.

Ken kutsun kuulee

Sven Krohn puhuu usein kutsumustietoisuudesta. Asia on hänelle itselleen omakohtaisesti tuttu.

– Kuten olen joissakin kirjoissani kirjoittanut, tiesin 16-vuotiaana, että minun tulisi tutkia ihmistä filosofiselta kannalta. Tässä on hyvin mielenkiintoinen seikka, jota harva antropologi huomioi, mutta minä olen ottanut siitä esimerkiksi Mozartin. Hänestä kerrotaan, että sellaisina välähdyksinä, melkein ajattomasti, hänellä oli koko sinfonia itsessään. Kun hän sitten kirjoitti sen nuoteiksi, on kuin hän olisi vain avannut uudelleen sen mikä oli jo olemassa.

– Tämä kokemus siitä, että asia yhtäkkiä avautuu, on myös minulle itselleni tuttu. Se mitä sitten kutsumukseni valjettua aloin tuoda esille, oli vain tämän näkemyksen avaamista. Aivan kuin minulla olisi ollut kirja, joka olisi ollut valmiina, ja olisin vain avannut sen lehtiä. Minähän aloin sitten kirjoittaa mietteitä, joissa minä kyllä puhuin näistä perusongelmista erikoisesti kehitysopin valossa. Mutta jo silloin minä ajattelin ei pelkästään biologista, vaan myös henkistä kehitystä. Tämä oli varhainen kokemus, samalla kokemus kutsumuksestani. Tällainen hyvin voimakas kutsumustietoisuus oli mm. Selma Lagerlöfillä, joka tiesi hyvin varhain, että hänen pitää tulla kirjailijaksi.

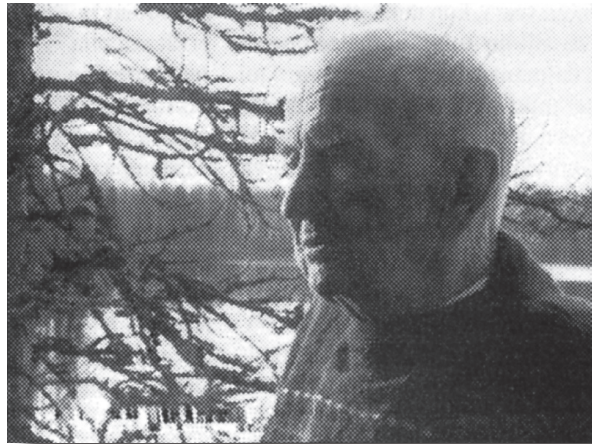
Tämä ei ole Sven Krohnille ensimmäinen elämä filosofina.

– Olen tuonut näkemyksen aiemmasta elämästä filosofina esiin erässä runossani, jossa sanotaan että on ihmettä, että minä olin niin erilainen siinä elämässä. Minulla on kuitenkin sisäinen varoittaja, joka sanoo, että ”älä puhu tästä tämän enempää”. Muuten voi syntyä erilaisia spekulatioita.

– Mutta kyllä tämäkin perustuu myös omakohtaiseen välähdykseen, vaikka minä esimerkiksi teoksessani *Ydinihminen* olen käsitellyt monien muiden hyvin selkeitä jälleensyntymismuistoja. Olen ollut näissä merkeissä yhteydessä mm. professori Ian Stevensonin, joka on johtavana tiedemiehenä tutkinut näitä jälleensyntymismuistitapauksia. Hänellä on tuhansia esimerkkejä, mutta hänen työnsä on niin hidasta, koska hän haluaa jokaisessa tapauksessa tutkia kaikki mahdolliset virhelähteet, tehdä vertailuita, saada tietoja yksityiskohdista, jotka kuuluvat tähän aiempaan elämään jne. Siinä saattaa olla esimerkiksi 50 yksityiskohtaa, joista hän on todennut, että asianomaiselle nuorelle ihmiselle – usein lapselle – ei ole ollut mahdollista saada mitenkään tietoonsa tällaisia asioita muuten kuin muistamalla aidosti aiemman elämänsä.

Elämän ’kultainen sääntö’

Sven Krohnin mukaan ihminen valitsee tehtävänsä jo ennen syntymäänsä. Suoritettava karma asettaa tähän omat reunaehdot. Eettisyys liittyy tiedostamiseemme ja tietoisuudentasoomme, jotta ymmärtäisimme että eettisyys sitoo meitä ja toimintaamme. Mutta eettisessä toiminnassa näyttää Krohnin mielestä olevan tärkeää ei pelkästään oivallus, vaan tahto ja voima toteuttaa sitä kutsumusta, jota tarinan Laupias Samarialainenkin seurasi.

Sven Krohn kesäisissä tunnelmissa kesämökkillään.

Kuva: Tapani Mäntylä

– On olemassa ”kultainen sääntö”, joka löytyy monien uskontojen ja filosofioiden perustasta ja joka on ilmaistu mm. seuraavasti: ”Älä tee toiselle mitään, mitä et toivo hänen tekevän sinulle.” Se löytyy kristinuskon ja kungfutselaisuuden lisäksi mm. egyptiläisten *Kuolleiden kirjan* erästä papyruksesta. Tässä kertomuksessa *osirisoitu kuningas* – ts. hän kokee olevansa Osiris, mikä näyttää merkitsevän että hän on juuri kokenut oman korkeimman olemuksensa – kysyy, miten kauan hänelle on annettu mahdollisuus elää. Ja vastaus kuuluu: ”Sinut on määrätty elämään miljoonia kertoja miljoonia vuosia”, jolloin kuningas vastaa: ”Siinä tapauksessa minun tietysti täytyy vapautua siitä pahasta, minkä olen tehnyt aina siitä lähtien, kun tämä maa on saanut alkunsa. Minun on elettävä pyhissä ruhtinaissa vapautuakseni siitä pahasta, minkä olen tehnyt.” Toisin sanoen tässä *Kuolleiden kirjan* kertomuksessa on positiivinen ajatus siitä, että me sovitamme väärät tekemme, ei siten että me kokisimme jotain pahaa itse, vaan tekemällä jotakin positiivista, hyvää. Tämä näyttää minusta erittäin korkealta eettisyydeltä siltä näkökannalta, jolta minäkin katson näitä asioita.

Onko tahtomme vapaa?

Kysymys eettisyydestä nostaa esiin myös vapaan tahdon ja determinaation teeman. Onko ihminen täysin vapaa toimimaan niin kuin tahtoo, vain onko hän itse determinoinut itseään aiemmillä teoillaan ja ajatuksillaan?

– Minä olen jossain yhteydessä sanonut, että tämä vapaus on toistaiseksi hyvin suppeaa, mutta se kuitenkin tekee oikeutetuksi sen, että olemme teoistamme vastuussa. Ilmeisesti olemme determinoineet itsemme juuri siten, että me emme aina kykene tekemään sitä mitä tahtoisimme. On otettava huomioon, että meissä on *tahdon* lisäksi myös *halu*, ja runossani *Vaeltajalle* puhun *halujen pyörteen kohtaamisesta*. Ne ovat se meissä oleva dynamiikka, joka rajoittaa mahdollisuuksiamme tehdä oikeita valintoja.

– Meidän tulisi kuitenkin pitää huolta siitä, että tämä heikkous ei meissä kasvaisi, vaan pikemminkin supistuisi. Näin me voimme irrottautua näistä meitä determinoivista tekijöistä. Tulevaisuudessa olemme vapaampia suorittamaan valintoja kuin tällä hetkellä. Ihmisen kulkema tie levenee hänen henkisen kehityksensä edistyessä.

Mysterium conjunctionis

Sven Krohnin syksyllä ilmestyneen kirjan otsikko *Etsin ihmistä*, joka on lainattu filosofi Diogeneen kuuluisasta lauseesta, kuvaa hyvin Krohnin kutsumusta löytää ihmisen perimmäinen olemus, jota hän kutsuu ydinihmiseksi. Henkinen kehitys vie meidän ydinolemuksemme äärelle.

– Ydinihminen vaikuttaa meidän persoonassamme vähemmän tai enemmän, mutta se ei vielä hallitse meidän persoonaamme, johon vaikuttavat myös nämä karmalliset determinoidut tekijät, jotka voivat tehdä elämämme ristiriitaiseksi. Mutta täysihminen on se ihminen, jossa persoona ja ydinolemus yhtyvät. Olen gnostikkojen kanssa puhunut tästä *mysterium conjunctionis* -tapauksesta, jossa ensin hetkeksi ja sitten vähitellen yhä enemmän persoona ja ydinolemus ovat yhtä. Tämä on sitten täysihminen, joka on teleologinen tulos siitä, että ydinihminen vaikuttaa meissä.

Teoksessaan Sven Krohn puhuu *mysterium conjunctionis* -tapahtuman yhteydessä vihkimyspolusta. Ensimmäinen vihkimys tapahtuu, kun ihminen on yhtynyt jossain määrin ydinolemuksensa. Sen jälkeen hänen vastuunalaisuutensa on paljon aiempaa suurempi, ja hänet myös jätetään toimimaan paljon aiempaa itsenäisemmin. Kirjassaan Krohn kirjoittaa, että ”henkinen kehitys, jota termi toiviotie symboloi – kuten filosofian historiassa esiintyneet monadioppien edustajat ovat tähdentäneet – voidaan itse asiassa nähdä enenevässä määrin tietoisuuden intensifioimis- ja laajentumisprosessina. Tämä saattaa merkitä, ja näin on väitetty, että yhä uusia kosmisia kerrostumia tulee täysihmiseksi kasvaneen vaeltajan piiriin.”

– Voimme viitata Jeesuksen sanoihin: ”Isä ja minä olemme yhtä.” Ajattelen tätä isä -sanaa myös kollektiivisesti. Että tavallaan se viittaa meidän juuriolemukseemme Absoluutissa. Me olemme ikään kuin säteitä siinä jumaluudessa, joka on ehdoton ehto ilmennykselle ja samalla kaiken ilmennyksen tuolla puolen. Siten kaikki yksilölliset olennot ovat siinä suhteessa samanarvoisia, että jokaisella on sama juuriolemus; olemme ikään kuin tietoisuuden säteitä samasta kätkeymästä perusehdosta.

– Uusplatonisti Plotinokseltakin löytyy tämä käsitys Absoluutista. Myös Herbert Spencer haluaa tehdä rauhan uskonnon ja tieteen välillä viittaamalla absoluuttiin. Vedanta-filosofiassa puhutaan tästä perusolemuksesta käsitteellä ’ei-kaksi’, advaita; se ei ole lukujärjestelmän yksi, vaan jotakin muuta.

Kosminen perspektiivi Intiasta

Sven Krohn muistaa tutustuneensa intialaiseen ajatteluun ystävänsä Pekka Ervastin välityksellä. Myöhemmin hän tapasi mm. intialaisen filosofi ja valtiomies Radhakrisnanin tämän vieraillessa Suomessa ja tutki tämän kirjoja, joista ehkä tunnetuin on *Idealistinen elämäkatsomus*. Mikä Krohnin ajattelulle on sitten keskeistä intialaisessa filosofiassa?

– Puhuin jo edellä karman ja dharman käsitteistä. Niiden ohella minuun on vaikuttanut intialaisen filosofian näkemys maailmankaikkeuden päivästä ja yöstä sekä siitä, kuinka tämä maailmankaikkeuden päivä on tuhansia miljoonia vuosia. Sitten kuitenkin tulee tämä *Pralaya*, joka johtaa elämän vetäytymiseen pois. Tällöin tapahtuu ikään kuin kaiken hajaantuminen sillä tavoin, että tietoisuus laskeutuu meidän kannaltamme tiedottomuuteen ja seuraa ehdoton lepo. Sitten vasta, kun tämä yö on päättynyt, silloin tulee uudelleen suuri maailmankaikkeuden päivä, jolloin jatkamme siitä mihin olemme lopettaneet. Tämä on valtava perspektiivi, jossa ihminen on vain yksi väliporras. Muistan tunteneeni jonkinlaisen hätkähdyksen lukiessani tästä, se vaikutti minuun voimakkaasti. Se on tietysti nykyisen tietomme valossa spekulatiota, mutta haluan mielelläni ajatella itsekin näin.

– Samantapainen ajatus näkyy myös stoalaisuudessa, ja Origenes näkee tässä intialaisen ajattelun tavoin kehitystä siten, että uudessa maailmankaikkeudessa ne, jotka ovat saavuttaneet tietyn tietoisuusasteen, ovat uudelleen tässä asteessa ja siis jatkavat kehitystään. Olen uudessa kirjassani puhunut Kantin nuoruudennäkemyksestä, että ihminen kehittyy myöhemmin toisilla taivaankappaleilla. Goethellä puolestaan on käsitys, että ihmisestä itsestään tulee sitten jonkinlainen aurinkokunta myöhemmässä kehitysvaiheessa. Nämä läntiset näkemykset sopivat tähän intialaiseen näkemykseen.

Kuljemme valoa kohti

Intialaiseen ajatteluun kuuluvat myös yugat, lyhyemmät aikakaudet. Nykyisen Kali-Yugan 5000 ensimmäistä vuotta ovat kaikkein pahimmat. Ihmiskunta on laskeutunut syvälle aineeseen ja materialismiin – vain noustakseen siitä henkisyyteen ja valoon. Joka tapauksessa Kali-Yugan pahimmat vaiheet ovat alkaneet mennä ohitse. Myös Sven Krohn näkee valon määrän lisääntyneen.

– Mielestäni ilmapiiri on kyllä muuttunut. Tämä materialistinen ajattelutapa on nyt heikompi kuin aikaisemmin. Paljon tuodaan nykyisin esille mm. tätä tietoisuuden autonomisuutta verrattuna aivotapahtumiin, eli aivotapahtumat ja tietoisuus eivät voi olla identtisiä. Ja muutenkin on nähtävissä henkistä liikehdintää, keskustelu on vapaampaa kuin ennen.

Kuva: Marita Airakorpi

– Viime vuosisadalla materialismi oli vielä niin dogmaattista. Olen lukenut isäni kirjastosta löytyneitä teoksia, joissa väitetään, että se joka ajattelee, että voisi olla jotain tuonpuoleista on mielisairas, koska aineen ulkopuolella ei voi olla mitään muuta. Atomit ovat jakamattomia ja niihin ei voi tunkeutua mitään muuta. Tämä maailma on atomeista rakennettu, ja joka muuta väittää, on mielisairas.

– Näin voimakasta kieltä käyttivät ihmiset, joita kuunneltiin jonkinlaisina asiantuntijoina. Minä olen parapsykologian yhteydessä siteerannut Helmholtzia, jolle eräs englantilainen kertoi telepaattisista kokeista, joita oli suoritettu. Helmholtz sanoi, että vaikka koko englantilainen akademia ja hänen omatkin aistinsa kertoisivat, että telepatia on olemassa, niin hän ei sallisi itselleen sellaista uskoa, koska se on mahdotonta. Helmholtz oli kuitenkin erittäin merkittävä ajattelija, joka katsoi itse olevansa kantilainen.

Sven Krohn katsoo puheen Vesimiehen ajasta mielekkääksi.

– Mehän tiedämme, että mutaatiot usein syntyvät kosmisen säteilyn johdosta. Kyllä me olemme osa laajempaa kokonaisuutta. Ei ainoastaan Aurinko vaikuta meihin, vaan me tiedämme, että energiaa tulee tähän aurinkokuntaan paljon muualta. Auringonpilkut vaikuttavat; niissä on tiettyjä jaksoja, jotka vaikuttavat kasvillisuuteen.

Taide

Taide on ollut merkittävä elementti niin Sven Krohnin kuin koko Krohnin kulttuurisuvun vaiheissa. Runojensa kautta hän on kyennyt ilmaisemaan asioita, joiden välittämiseen proosa on ollut liian karkea väline. Runoilijana Krohn tukeutuu muotokielensä puitteissa perinteeseen. Hän sanoo uuden runokokoelmansa jälkisanoina, ettei runojen ”vanhahtavuus” ole sinänsä merkittävä tekijä. Merkittävää on kuitenkin se jokin, mikä ainakin niissä joissakin avautuu ja koetaan arvokkaaksi elämykseksi, vaikka ne todennäköisesti jäävät vieraisiksi tai mitättömiksi niille, jotka kokevat runoutena lähinnä vain runot, jotka rakentuvat aistimaailman konkreettisille ja esineellistävälle kuvauksille...

– Nämä kuvat ovat symboleja, joiden kokonaisuuden on määrä paljastaa sisäinen elämys eli koettu sieluntila, joka on runon varsinainen sisältö ja viesti. Aika näyttää, saavatko runoni tai jotkut niistä – niin kuin toivon – jatkuvaa jalansijaa kulttuurissamme, niin että ne filosofiani ohella ovat välittämässä sitä ihmistä ja ihmisyyttä koskevaa viestiä ja sanomaa, jonka tärkeyteen ja totuuteen uskon ja jonka esille tuomisen katson olevan minulle annettu tehtävä.

– Runo on useimmiten lähempänä taivasta kuin proosa. Hyvin paljon löytää sellaisia runoja, joissa on jo läsnä ihmisyyden ja näin ollen tämä tulevaisuuden olento, jota me ikävöimme mutta jota emme ole vielä saavuttaneet. Runous on tavattoman tärkeä asia, mutta kyllä minä toisaalta ajattelen, että vaellus filosofian piirissä on myös erittäin hyvää. Luulen että jokainen ihminen on jossain määrin filosofi – ainakin silloin, kun hän tulee tietoiseksi ihmisyydestään.

Taidefilosofina Sven Krohn pohjaa sanottavansa ennen kaikkea Platonin ideaoppiin.

– Minä olen sanonut, että meidän ydinolemuksemme avautuu meille totuutena, hyvyytenä ja kauneutena. Tämä on tietysti Platonia. Ne vastaavat toisaalta älyluonnettamme, toisaalta tah-
toluonnettamme – joka merkitsee siis toiminnallisuuttamme – ja kolmanneksi nimenomaan tunneluonnettamme. Voimme myös sanoa, että on olemassa älyllisiä, sosiaalisia ja esteettisiä tunteita, tai ehkä paremmin älyllisiä, eettisiä ja esteettisiä tunteita.

– Kaikessa kulttuurissa henkinen puoli ilmenee sen tietoaikainesssa ja tapakulttuurissa, ja siten taiteessa. Niin pitkälle kuin näemme muinaisiin kulttuureihin, näitä on aina ollut olemassa. Koska tunnepuolemme painottuu taiteellisessa toiminnassa, tunkeudutaan taiteen avulla kaikkien syvimmin meidän alitajuisiin ja taustalla oleviin sielullisiin kerrostumiimme. Vasta taiteellinen vaikutus sillä tavoin tämän älyllisen ja eettisen vaikutuksen ohella kokonaisvaltaisesti avaa meissä sitä, mitä minä sanoisin aidoksi rakkaudeksi.

Rakkaus, elävä voima

Onko kaiken tarkoituksena ja päämääränä rakkaus?

– Uudessa proosateoksessani ja myös runokirjassani on seuraava runo nimeltään *Toiviotie*

*”ja kun Kuu on valona
vetten päällä
on rinnassa yhteinen kaipaus
ja me kysymme,
miksi me olemme täällä
tämän hetken
kuin punainen leimahdus.
On vastaus silloin kuin Ilmoitus: ...Rakkaus...”*

– Niin, tässä runossani sanotaan juuri, että rakkaus on se, jonka pitää tulla ihmiseen ja jota ihminen hallitsee ihmiskunnan kehityksen loppupäässä. Rakkaus on jonkinlainen elävä voima, ei kuitenkaan missään mekaanisessa merkityksessä. Eikä se ole pelkästään tunneilmiö. Voimme kuitenkin puhua sellaisesta tekijästä, faktorista, joka muuttaa todellisuutta. Ja rakkaus muuttaa sen nostaen, kohottaen sen lopulta sellaiseen olotilaan ihmisten kesken, josta emme voi vielä uneksiakaan.

Sven Krohnin teoksen ”Vaellus maassa ja tähdissä” julkistamistilaisuus pidettiin 27.1.1997 Tampereen yliopiston matemaattisten tieteiden laitoksella. Teos sisältää runoja aina 20-luvulta 90-luvun puoliväliin asti kattaen liki 70 vuotta historiaa. Kuitenkin runoihin sisältyvä ihmisyyden teema tekee niistä aina ajankohtaisia kaikille totuudenetsijöille. Tilaisuudessa virkeä Krohn lausui itse ulkomuistista kokoelmansa runoja ja jakoi omistuskirjoituksia. Kirjan on kustantanut Aristo Oy, joka tekee tärkeää työtä Sven Krohnin lyriikan esittelemisessä.

Jälkisanat:

Tapasin Sven Krohnin muutamaan otteeseen 1990-luvulla, hänen viimeisellä vuosikymmenellään. Muistan erityisen elävästi sen kerran, kun haastattelin filosofi-runoilijaa hänen kotonaan Tampereella hämärtyvänä lauantaipäivänä marras-joulukuun taitteessa 1996.

Sven Krohn oli tuolloin ulkoiselta olemukseltaan hauras, mutta ajatus oli kirkas ja seesteinen, katse valpas ja lämpimän huumorin sävyttämä. Keskustellessamme filosofiasta ja elämästä huomioni kiinnittyi seinällä olevaan suurikokoiseen maalaukseen filosofin isästä vuori-insinööri Leopold August (Leo) Krohnista (1871-1948). Muotokuvaan oli maalattu Jupiterin ja Uranuksen symbolit. Kun tiedustelin asiaa Krohnilta, hän kertoi, että teosofi-isänsä oli toiminut myös astrologina ja tehnyt paikkaansa pitäneet tulkinnat mm. Mannerheimille ja Risto Rytille.

Olisin tietysti halunnut kuulla lisää asiasta, mutta keskustelumme kääntyi pian muille raiteille.

Ennen lähtöäni kotimatkalle Helsinkiin kysyin Krohnilta, minkälaisessa todellisuudessa hän haluaisi elää.

– Sellaisessa todellisuudessa, jota nimitän itsessäni ydinolemukseksi, joka esittää minulle todelliset toivomukseni ja joka edistää sitä tehtävää, joka minulle on annettu omana totuutenani.

– Minä en ole koskaan pyrkinyt pakenemaan tätä elämää niin kuin jotkut toiset ovat tehneet. Todellinen tahto, ydinihmisen tahto, voimistuu vastuksessa. Maallinen elämä on tärkeä ja keskeinen asia. Juuri siinä tahto aktivoituu ja tulee silloin vähitellen tietoiseksi. Olen puhunut tietoisuuden evoluutiosta, joka on samalla aktivoitumisen intensiivistymistä. Siis meidän sisäisen aktiivisuutemme voima kasvaa tietoisuutemme avartumisen myötä. Tämä elämä juuri täällä, missä olemme kovassa puristuksessa ja missä meidän henkemme rajoitetaan tällä keholla, juuri se on omiaan herättämään meidät tietoisiksi. Kysymys on siitä, valitsemmeko heräämisen vai jatkammeko nukkumista.

Vielä kynnyksellä filosofi-runoilija ojentaa kätensä ja sanoo hymyillen: ”Kyllä elämä on ollut hyvää.” Ajatus painuu syvälle mieleeni, kun katson noihin viisaisiin silmiin.

Suuri filosofi nukkui pois Juhannuspäivänä 26.6.1999. Hän ehti nähdä lähes koko kuohuvan vuosisadan ja jätti suomalaiseseen filosofiaan oman, selkeästi valtavirroista erottuvan henkisen leimansa. Kunnioitan syvästi hänen muistoaan.

Graal

*Heräten puoleksi horroksesta
houreitten valtaan vieläkin jäin.
Silloin kuin airueen Valkeudesta
nousseena tarujen Graalin näin.*

*Kaiken olevan toivo ja usko
Graal on kalleus mittaamaton.
Ennustuksien aamunrusko
etsitty Viisasten kivi se on.*

*Keskellä aikamme lohduttomuutta
paineessa julmimman koston lain.
Katsoen kaukaista tulevaisuutta
mieltien Graalia lohdun sain.*

Sven Krohn, 1997

Sven Krohnnin teoksia:

Totuus, arvo ja ihminen: Filosofisia esseitä. WS, 1967.

Ihminen, luonto ja logos. Gummerus, 1981.

Astronautti. Runoja. Pohjoinen, 1987.

Ydinihminen. Arator, 1989.

Planeetan uni. Runoja. Pohjoinen, 1992.

Valkoinen aukko: Tieto, usko ja filosofia. Pohjoinen, 1993.

Etsin ihmistä: Filosofisia esseitä. WSOY, 1996.

Vaellus maassa ja tähdissä. Runoja. Aristo, 1996.